

Juridiska fakultetsstyrelsen
Jur. dr. Carl Michael Quitzow

Lunds universitet
Rektor

Remiss: betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

S2022/00562

Juridiska fakultetsstyrelsen, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av universitetslektor Carl Michael Quitzow.

Inledningsvis måste det klargöras huruvida den här aktuella dryckesförsäljningen är att hänföra till marknaden för alkoholdrycker i dess gängse mening, eller i vad mån den kan hänföras under besöksnäringen i en vidare bemärkelse. Enligt fakultetsstyrelsens uppfattning finns det flera faktorer som talar för att företeelsen "gårdsförsäljning" ska inordnas under besöksnäringen.

Det är fråga om odlarspecifika lokalt producerade specialiteter som når konsumenten i form av en gastronomisk helhetsupplevelse som denne kan vilja återskapa på egen väg i hemmet. I ett sådant fall är det svårt att se att det finns produkter i Systembolagets sortiment som direkt konkurrerar med en gårdsproducerad specialitet. Möjligen skulle den gårdsproducerade specialiteten kunna beställas genom Systembolaget vilket dock framstår som en onödig administrativ belastning för konsumenten i det föreliggande fallet.

Ifråga om försäljning av gårdsspecifika drycker är det också fråga om typiskt sett dyra produkter som inte är ägnade för mängdorierad konsumtion. Detta talar ytterligare för att inte hänföra gårdsproducerade alkoholdrycker till den gängse marknaden för alkoholdrycker. Dessutom förestavas också mängdmässiga begränsningar för hur mycket en besökare får införskaffa vid det aktuella besökstillfället. Även denna omständighet talar för att det inte föreligger några alkoholpolitiska skyddsintressen som kan ges företräde framför det odlarspecifika intresset av gårdsförsäljning. Exempelvis kan sedvanlig kontroll av köparens ålder upprätthållas också vid gårdsförsäljning. Punktbeskattningen av gårdsproducerade varor förutses bli symmetrisk med annan försäljning av alkoholvaror inom landet så att inga problem uppkommer med avseende på artikel 110 FEUF som förbjuder fiskal diskriminering av importerade varor.

När det specifikt gäller EU-rättens regler om fria varurörelser kan det svårligen förutses att EU-rättens regler skulle komma i konflikt med gårdsförsäljning här i riket. Dels rör det en begränsad försäljning inom ramen för besöksnäringen och inte marknaden för alkoholdrycker som sådan. Det är heller inget otillbörligt gynnande av inhemsk produktion eftersom det rör specifikt lokala och hantverksmässigt framställda produkter (vars varubeteckningar eventuellt bli föremål enligt EU-regler om skydd för en livsmedelsvaras ursprungsbezeichnung). I samband härmed kan det erinras om att EU-domstolen i mål C-2/90 kommissionen ./.. Belgien (Wallonia) fann att ett regionalt förbud mot införsel av farligt avfall inte

kunde anses som diskriminerande med hänsyn till åtgärdens natur och den miljörättsliga principen att föroreningar skall bekämpas vid källan.

Vidare har EU-domstolen fastslagit att nationella åtgärder för förbättrande av kvaliteten på inhemska varor är förenliga med reglerna om den fria rörligheten för varor för när importerade varor inte framställs i sämre dager (se därvid målen C-222/82 Apple and Pear Development Council och C-237/82 Jongeneel Kaas jämfört med mål 249/81 kommissionen ./ Irland; Buy Irish). Inte heller i detta avseende kan gårdsförsäljning komma i konflikt med EU-reglerna om varors fria rörlighet.

När det gäller rättsfallet C-198/14 Visnapuu har EU-domstolen inte funnit att gårdsförsäljning som sådan skulle strida mot EU-rättens regler om fria varurörelser i artiklarna 34 och 36 FEUF. Gårdsförsäljning berördes endast i samband med tolkning av artikel 36 andra meningen som stadgar att i och för sig tillåtliga nationella restriktioner enligt denna fördragsbestämmelse inte får utgöra medel för godtycklig särbehandling eller dolda begränsningar av samhandeln. Inget i EU-domstolens resonemang kan tolkas till nackdel för gårdsförsäljning. EU-domstolen fastslog att det är upp till den nationella domstolen att in concreto fastställa huruvida sådan särbehandling eller sådan begränsning föreligger eller inte. Den nationella domstolen får sålunda ha givits tämligen vittgående diskretionära befogenheter av EU-domstolen. Mot denna bakgrund kan det inte heller anses föreligga något EU-rättsligt hinder mot gårdsförsäljning enligt rättsfallet Visnapuu.

Gårdsförsäljningen kan heller inte ses utgöra något hot mot Systembolagets detaljhandelsmonopol på marknaden för alkoholdrycker i Sverige avseende direktförsäljning till konsumenter. Istället kan gårdsförsäljning öka kvalitetskonsumtion hos konsumenter istället för kvantitetskonsumtion vilket är en påverkan av konsumtionsmönster som väl ligger i linje med alkoholpolitiska intressen och som också tillgodoses genom Systembolagets sortimentsurval. Kvantitetskonsumenter skulle knappast heller nyttja gårdsförsäljning som inköpskälla varför sådana konsumenter även framgent får anses förlita sig på gränshandel och/eller olika former för olaga utminuterings. Sammantaget har borttagande av restriktioner i grossistledet (C-189/95 Franzén) och avvecklande av hinder för privatimport (C-140/07 Rosengren) inte heller inneburit något reellt hot mot Systembolagets detaljhandelsmonopol eller dess funktion, trots att vissa farhågor därom tidigare har framförts.

Sammantaget framgår det inga hinder med att fortsätta lagstiftningsarbetet för införande av rätt till gårdsförsäljning här i riket enligt de riktlinjer som följer av utredningen.

Gårdsförsäljningen kan bli en gynnsam del för utvecklande av besöksnäringen på landsbygden och ge en välkommen energiinjektion för densamma efter den pandemi som inneburit stora utmaningar och hot mot besöksnäringen bl.a. inom lantbrukssektorn.

Införande av gårdsförsäljning kan därför förbehållslöst tillstyrkas.

Enligt delegation

Carl Michael Quitzow